

>A bateig

Era costum que les llevadores participessin en el bateig dels nounats (en molts casos per impossibilitat que la mare pogués assistir-hi). En el bateig de Carles Casanova el 1960 hi podem veure d'esquerra a dreta Josep M. Casanova (padrí), Joan Casanova, Lola Codony (llevadora) i els avis materns, de Palafrugell.

COINCIDÈNCIES

7 de novembre de 1955: L'Angelina Salvador i la Carmen València es posen de part el mateix dia. Hauran de compartir la llevadora, la Maria Noguer Codony. Una viu al carrer del Remei, cantonada amb el carrer del Molí, a cal recader de Girona. L'altra, a cal Mulato del carrer Bonavista. Com que la distància és considerable, el germà de l'Angelina llogarà un taxi per fer més ràpid els desplaçaments de la llevadora. Anava d'una casa a l'altra, portant els dos parts alhora. Quan va acabar de néixer el fill de l'Angelina, la va deixar i se'n va anar a veure la Carmen, avisant-la que tornaria a fer mamar el seu fill un cop hagués nascut l'altre. Estem parlant dels naixements d'en Joaquim Ros i Salvador i d'en Josep Maria Bosch i València. I en aquell dia també va néixer l'Estrella Freixas Casellas.

Aquesta coincidència no va ser única; en tenim una altra de referenciada:

3 de novembre de 1960: Xevi Mercader Puig, Núria Duch Dausà i Carles Casanova Martí.

Aquests dies les llevadores havien d'enginyar-se-les per atendre el millor possible les seves clientes.

>Sant Ramon Nonat, patró de les llevadores

Sant Ramon Nonat (que no havia nascut) és el patró de les llevadores i parteres.

Nascut a Portell, a la comarca de la Segarra, el 1204, la seva mare havia mort el dia anterior i amb una arma de tall se li va practicar una rudimentària cesària. Als 21 anys ingressà a l'orde dels Cavallers de la Mercè (mercedaris) per alliberar cristians captius dels musulmans. Fou canonitzat al segle XVII.

LA DATA

>5 de maig

Dia Internacional de la Llevadora

El 1992, l'OMS va institucionalitzar aquesta diada per visibilitzar la important feina que fan les llevadores donant suport a les dones, cuidant-les i aconsellant-les durant l'embaràs, el part i en el període de postpart.

Agraïment: a les famílies Geronès-Vidal, Casanova-Martí i Casellas-Bou, per la cessió de les imatges d'aquest Descobrim.

>Vocabulari

Llevadora: Dona que assisteix professionalment les parteres, segons fa saber el Diccionari Català-Valencià-Balear.

Derivat de llevar, pel fet de llevar o separar l'infant de la mare.

A Cassà, a finals del segle XVIII també s'usava el terme **llevanera** com en alguns pobles de l'Empordà.

Refranyer: "Metge i llevadora, sempre a gust de la senyora"

DESCOBRIM CASSÀ

GREC > GRUP DE RECERCA I ESTUDIS CASSANENCS

NÚMERO 19

Equip de redacció: Grup de Recerca i Estudis Cassanencs.
D'aquest número: Coordinació: Dolors Rubirola / Maquetació: Joan Carles Codolà / Revisió lingüística: Carme Xifre / Col·laboració: Arxiu Municipal de Cassà de la Selva, Editora Cassanenca i Editorial Gavarres / Impressió: Ducform

Per saber-ne més:

Llumiguia. Núm. 400. Novembre 1984

Butlletí Crònica núm. 3 "Breu història de la infermeria a Llagostera". Arxiu Municipal de Llagostera, 1991

Llevadores de Palafrugell. 165 anys d'història de Rosa Maria Masana Ribas. Col·lecció: Dones amb nom propi. Palafrugell, 2006

L'Abans. Recull gràfic de Cassà de la Selva (1890 - 1965). Josep Maymí Rich, 2006.

Més informació a: www.greccassa.cat

DESCOBRIM CASSÀ

GREC > GRUP DE RECERCA I ESTUDIS CASSANENCS

MARÇ 2022 **19** COORDINACIÓ: DOLORS RUBIROLA

La Dolors Ribot Oliveras -a l'esquerra- a la Facultat de Medicina de la Universitat de Barcelona (any 1926).

Les Llevadores

Quan es naixia a casa

Tenim constància de les llevadores que van exercir abans del segle XX per circumstàncies tràgiques. Si no fos així, ni sabríem d'elles. Apareixen citades als llibres de baptismes parroquials quan una criatura al néixer està a punt de morir o ha nascut morta: 'batejada en casa per la llevadora per causa de necessitat'. Considerat un dels oficis més antics del món, poc reconeixement públic s'ha donat a les dones que han exercit aquest ofici a les nostres poblacions. A Cassà, cap carrer, plaça o espai comú porta el seu nom. La cerca d'aquest

estudi s'ha realitzat per contribuir a visualitzar-les. S'ha fet a partir de documents dels segles XVIII i XIX, especialment llibres parroquials de baptismes i algun padró municipal a partir de l'any 1870. Del segle XX, s'ha pogut documentar per alguna informació apareguda en diligències de l'Ajuntament de Cassà de la Selva, en publicacions locals i per les fonts orals. En aquest cas, cal agrair a les senyores Anita Vidal Ribot, Angelina Salvador Torrent, Conxa Martí Gich, Lola Sitjas Tomàs i Assumpció Casellas Bou les aportacions de les seves vivències.

Títol de “matrona” d’Anna Oliveras Barneda, expedit l’any 1893.

> Dues nissagues de llevadores

Si l’**Annetta Oliveras**, nascuda a Quart d’Onyar, es va treure el títol de llevadora l’any 1893 amb 30 anys d’edat, va ser per influència del Dr. Narcís Cruzet, a casa del qual treballava, que va animar-la a cursar els estudis. Més endavant seria la seva filla la **Dolors Ribot**, nascuda a Cassà el 1904, qui faria el mateix camí que la seva mare, instal·lant-se a Barcelona, a casa de la família d’una companya d’estudis. Durant dos cursos faria els estudis a la Facultat de Medicina de la Universitat de Barcelona, obtenint el títol de Matrona el 18 de juny de 1927. Mare i filla van treballar juntes 8 o 9 anys i quan la seva mare, l’Annetta, es va retirar ella es va dedicar plenament a la seva professió perquè l’ajudava amb les feines de criar els fills, la Nita i en Miliu, i a portar la casa. Durant la Guerra va continuar treballant però els naixements es van reduir perquè els homes eren al front. La Lola va morir jove, amb 50 anys, víctima d’un càncer. El funeral, el dia de la Mare de Déu de Montserrat, va ser multitudinari per l’estima que se li tenia. La seva plaça la va ocupar interinament la Maria Teresa Martínez i el mateix 1954 la substitueix la Maria Noguer Codony, recentment titulada. **Maria Noguer** va néixer a Mieres l’any 1933. Va estudiar a les Carmelites de Llagostera perquè la seva mare n’era llevadora i més endavant va fer els estudis a l’Hospital Clínic de Barcelona i va finalitzar la carrera l’any 1953. La primera vila on va treballar va ser Cassà durant set anys i després es va traslladar a Palafrugell. En marxar ella, la seva mare ocupà la vacant. La **Dolors Codony** neix al Sallent (Mieres) el 1906. La Lola va estudiar a l’Hospital Clínic de Barcelona i obtingué el títol de practicant el 1930 i el de llevadora el 1935. El 1939 és nomenada llevadora Titular de Llagostera amb un sou de 900 pessetes anuals. L’any 1959 es traslladà a Cassà i la família s’instal·la a Can Palau, on exercirà fins a la seva mort el 1966. Serà l’última llevadora que va ajudar a néixer a casa.

L’ofici de llevadora

La formació

Durant el segle XVIII es va començar a mostrar interès per conèixer la fisiologia dels parts i la fonamentació científica. Al 1733, aparegué la primera publicació sobre l’ús del fórceps per a parts difícils. Al 1787, una Ordenança estatal dictà l’obligació de la formació de les dones que volguessin assistir els parts. A Cassà no s’ha pogut documentar fins a finals del segle XIX que les llevadores exercissin amb titulació acadèmica. L’Annetta Oliveras Barneda va obtenir el títol de Matrona per la Universitat de Barcelona el 31 de gener de 1893. Al 1924 també era titulada la Dorotea Rich Bosch i el 1927, Dolors Ribot Oliveras acabava els estudis també a la Universitat de Barcelona.

La repressió

Hi ha hagut moments de la història en què les llevadores han estat mal vistes per considerar-les dones avançades, amb poder i que se sortien de la norma d’estar-se a casa. Amb el supòsit ja manifestat en el llibre del Gènesi al capítol 3:16, que sentenciava la dona a parir els fills amb dolor, tota ajuda que poguessin administrar per alleujar els dolors es podia girar en contra d’elles. I inclús en períodes més progressistes en què s’han pogut practicar avortaments, també han sigut objecte de repressió. Amb la desfeta de la II República es va requerir als Ajuntaments que es manifestessin sobre l’actuació dels seus convilatans i en concret, sobre la llevadora en exercici durant el període de la Guerra per tal de procedir a la seva depuració si calia. La resposta del 5 de febrer de 1941 va ser favorable a ella amb aquestes paraules: “la matrona Dª Dolores Ribot Oliveras ha observado siempre ejemplar conducta sin que antes y durante el Glorioso Movimiento Nacional demostrase partidismos de ninguna clase”.

L’anècdota

A la Lola Ribot li agradava molt el cine i cada diumenge s’asseia a la mateixa butaca del cine de la Coma, de tal manera que l’acomodador ja sabia on podia trobar-la quan algun familiar d’una dona a punt de parir corria cap a la plaça de la Coma, a casa del mecànic Vidal, a buscar la llevadora. I de nits era el sereno qui també corria a avisar-la i fins i tot, l’agutzil. Era una feina a disposició de la gent que no entenia d’horaris.

La coordinació amb els metges

La llevadora feia el seguiment de l’embaràs de la dona. Després del naixement també l’acompanyava a ella i al nou-nat, durant uns dies.

A peu, en moto, o en carreta, per assistir les parteres de vila i de pagès; la Maria Noguer Codony i la seva motoreta Guzzi eren una imatge habitual, característica a Cassà setanta anys enrere.

En alguna ocasió treballava amb el metge del poble si veia que el part es complicava. La Lola Ribot a vegades havia fet venir el Dr. Muñoz, ginecòleg i professor seu a la facultat de Barcelona, quan ja s’havia instal·lat a Girona.

Llei General de Beneficència de 1822

Aquesta llei obligava els ajuntaments a contractar els serveis sanitaris de metges, farmacèutics, llevadores i practicants. Els professionals de la Sanitat depenien exclusivament de la municipalitat. Es manté fins a la Ley General de la Seguridad Social de 1966.

“sempre a punt... fins i tot quan érem al cinema”

...i un ansat al foc

La llevadora tenia una maleta petita, com aquesta de la foto, de la Lola Ribot, on portava els estris essencials: un fórceps, fil de sutura, tisores, pinces, una agulla d’or per fer el forat per a les arracades... Un altre requisit indispensable era portar les ungles de les mans ben llimades. Quan arribava a les cases es preparava aigua calenta, tovalloles,... i la Sra. Lola Codony, una dona enraonadora, decidida i vital, demanava que posessin un ansat al foc per escalfar aigua per fer cafè. El temps d’espera s’havia de distreure.

Annetta Oliveras Barneda, llevadora de Cassà durant 40 anys.

> Les llevadores de Cassà

1701, 1704	Marianna Vila
1718	Francisca Mias
1719, 1721	Margarida Murell
1720	Marianna Domingo
1721	Rosaleya Cassà
1721-1780	no hi ha dades
1786	Maria Puixmuler
1800-1840	no hi ha dades
1842, 1845	Maria Barnés
1856	Serafina Barnés
1857-1873	no hi ha dades
1874	Francisca Cullell
1875-84	Teresa Castelló
1875-93	Maria Llach
1876	Catalina Garriga
1877	Catalina Dausà
1879	Rosa Palahí
1886-87	*Carmen Andia
1889-90	*Victòria Llach
1891	Maria Garriga Dausà
1892-97	*Francisca Reixach Anglada
1895	Enrica Trias Duran
1899	Caterina Vidal Nogué
1900	Joaquima Casals
1894-1935	*Annetta Oliveras Barneda
1925-27	Dorotea Rich Bosch
1927-1954	*Dolors Ribot Oliveras
1954 (4-5 mesos)	M. Teresa Martínez
1954-59	*Maria Noguer Codony
1959-1966	*Lola Codony Casadevall

*es té coneixement que pagaven matrícula industrial a l’Ajuntament de Cassà. Aquesta llista segurament és incompleta, per manca de registre oficial.